

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 31. jaanuari 2020. a määruse nr 10 „Keskkonnaprogrammist toetuse andmise kord ja tingimused“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Keskkonnaministri 31. jaanuari 2020. a määruse nr 10 „Keskkonnaprogrammist toetuse andmise kord ja tingimused“ (edaspidi *määrus nr 10*) muutmise eesmärk on teha määruses muutunud asjaolude ja eesmärkide tõttu täpsustusi eelkõige üldistes tingimustes.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu valmistasid ette Kliimaministeeriumi finantsosakonna nõunik Kalju Kukk (626 2815, kalju.kukk@kliimaministeerium.ee), välisõhu osakonna juhataja Heidi Koger (626 2976, heidi.koger@kliimaministeerium.ee), ringmajanduse osakonna ringsuse ja finantseerimise valdkonna juht Mihkel Krusberg (605 5903, mihkel.krusberg@kliimaministeerium.ee), SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi *SA KIK*) toetuste arendamise üksuse meetmekoordinaator Angelika Verš (5880 0259, angelika.versh@kik.ee) ja riskiosakonna jurist Kaido Floren (58 800 232, kaido.floren@kik.ee).

Eelnõu õigusekspertiisi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna nõunik Annemari Vene (annemari.vene@kliimaministeerium.ee) ja keeletoimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse toimetaja Aili Sandre.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega muu menetluses oleva eelnõuga. Eelnõukohase määrusega muudetakse määruse nr 10 redaktsiooni, mis jõustus 25.08.2025 (RT I, 22.08.2025, 3).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Paragrahvis 1 sätestatakse määruses nr 10 tehtavad muudatused.

Punktiga 1 täpsustatakse § 5 sõnastust. Olemasolev tekst muutub lõikeks 1 ja lisatakse lõige 2. Arvestades keskkonnaprogrammi avatud taotlusvoorude eelarvete pidevat vähenemist, on olnud vajadus järjest täpsemalt toetusi suunata ning paragrahvi täiendatud sõnastuses on selgemalt ette nähtud taotlusvoorude parema fookuseerimise võimalused.

Ka praegu kehtiv sõnastus võimaldab taotlusvooru toetatava tegevuse kaupa kitsendada. Muudatus kirjeldab selguse huvides, kuidas toetatavat tegevust vooru korraldamise otsuses piiritletakse.

Määruse alusel toetuse saamiseks ei ole kellelgi nõudeõigust ega õiguspärast ootust. Need tekivad alles siis, kui määruse alusel ja selles ette nähtud korras on tehtud taotluse rahuldamise otsus. Määrus näeb ette valdkonnad ja tegevused, milleks võib toetust anda, kuid ei kohusta kõiki tegevusi igal aastal rahastama. Määrus paneb paika võimaliku toetuse välispiiri, konkreetsetes voorus avatakse rahastamiseks selle teatav osa, mis on tegevuste, isikute või muude

tingimuste poolest kitsam kui määruse kohaselt maksimaalselt võimalik. Ministeerium ja KIK otsustavad igal aastal jooksva aasta prioriteedid ning avatud taotlusvoorud korraldatakse võimaluste, prioriteetide ja seniste kogemuste kohaselt nii, et toetatavatele tegevustele oleks mõistlik, kuid mitte liiga suur konkurents. Taotlemise ja hindamise nõuded on muutunud aasta-aastalt keerukamaks ja töömahukamaks ning liiga laia ulatusega taotlusvoor tekitaks nii paljudele taotlejatele kui ka hindajatele tarbetult kulukat töö- ja halduskoormust, kuna rahastada oleks ikkagi võimalik vaid väikest osa taotlustest. Taotlusvoore võib korraldada erinevatel objektiivsetel tingimustel. Näiteks võidakse voo otsuses ette nähta, et ohtlike jäätmete kogumisringide tegevustest (§ 29 lõike 1 punkt 3) toetatakse konkreetsel aastal ainult ohtlike kemikaalide kogumist Kagu-Eesti neis omavalitsustes, kus taolist kogumist ei ole eelmisel aastal toetatud. Või et keskkonnateadlikkuse valdkonnas (§ 22) toetatakse teatava varasema kogemusega taotlejate projekte (vrd riigihangete valdkonna minimaalse varasema kogemuse nõuetega). Seejuures ei ole tegemist võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega, sest nagu juba mainitud, ei ole kellelgi toetuse nõudeõigust vahetult määruse alusel. Võrdse kohtlemise nõue kehtib taotlusvoorus kvalifitseeruvate taotlejate vahel, mitte kõigi isikute suhtes, kes teoreetiliselt võiksid teistsugustel tingimustel taotlusvooru korraldamise korral määrukses sätestatud tegevusteks toetusi taotleda. Tegemist ei ole ka volituste ületamisega, sest kitsendavatel tingimustel taotlusvooru korraldamisel ei minda vastuollu määruse sätetega ega muudeta neid, vaid konkreetsel aastal toetatakse määrusega lubatud tegevusi sellega ettenähtud korras ning eelarve võimalusi arvestades täpsemalt piiritletud mahus.

Punktiga 2 viiakse nii taotleja kui toetuse saaja nõuded ühte paragrahvi. Paragrahvi 6 täiendatakse lõikega 3, mille sõnastus vastab kehtivale §-le 7. Nõuded olid sätestatud erinevates paragrahvides, kui keskkonnaprogrammis sõlmiti lisaks rahastusotsuse tegemisele toetuse tegelikuks kasutamiseks sihtfinantseerimise leping. Kuna eraldi lepinguid ei sõlmita enam ning toetuse eraldamise aluseks on toetuse rahuldamise otsus, siis ei ole ka enam otstarbekas eristada nõudeid taotlejale ja toetuse saajale.

Punktiga 3 tunnistatakse kehtetuks § 7 punktiga 2 tehtava muudatuse alusel.

Punktidega 4 ja 5 täiendatakse toetuse osakaalu sätetes (§ 8 lõiked 2 ja 3) sõnastust, et erinevad juriidilised isikud oleks selgemini välja toodud ning säte oleks taotlejatele lihtsamini mõistetav.

Punktiga 6 täiendatakse § 12 lõikega 4² ja lisatakse ühikuhinnaga toetuste kulude abikõlblikuks lugemise põhimõtte. Kuna ühikuhinnaga toetuse puhul on tegemist lihtsustatud kulumudeliga (vähendamaks nii taotlejate kui ka projekti menetlejate halduskoormust), kus ühetaoliste tegevuste rahastamiseks on välja töötatud kõikidele taotlejatele võrdne toetuse määr, siis ei pea toetuse saaja projekti tegelikke kulusid tõendama ning kulu loetakse abikõlblikuks, kui projekti tegevused on tehtud või tulemused saavutatud.

Punktiga 7 täpsustatakse ühtse arusaama tagamiseks § 15 lõikes 3 sätestatud üldkulu osakaalu arvestamise meetodikat. Üldkulu arvestuse hulka ei arvestata üldkulu ennast, vaid üldkulu protsent arvestatakse projekti abikõlblikest otsestest kuludest. Selline meetoodika kattub ka teiste fondide kasutatava ühe ühtse määra arvestamise põhimõttega ning KIKis projektide menetluseks kasutatava toetuskeskkonnas oleva üldkulude loogikaga.

Punktiga 8 täiendatakse § 18 lõiget 3 punktiga 5 eesmärgiga toetada välisõhu kvaliteedi tagamiseks vajalike seirevõimaluste arendamist ning parandada õhukvaliteedi hindamise ruumilist ja ajalist detailsust. Lisatavas punktis 5 nähakse toetatava tegevusena ette välisõhu kvaliteedi tagamiseks ja seireks vajalike seadmete soetamine, ajakohastamine ning seireandmete kvaliteedi, võrreldavuse ja kasutatavuse parandamiseks vajalike meetodiliste lahenduste edasiarendamine. Selline lähenemine võimaldab suurendada seireandmete katvust

ja kvaliteeti ilma paralleelse seiretaristu rajamiseta ning toetab andmepõhist ja kulutõhusat keskkonnapoliitika kujundamist.

Punktiga 9 täpsustatakse § 29 lõike 3 punkti 3 sõnastust. Esitatud taotluste põhjal on tekkinud probleem, et taotleja ei pruugi olla võimeline projekti ellu viima. Nimelt saab EMASi tunnistuse taotlemise ettevalmistamisega küll alustada juba planeerimise etapis, kuid lõpule tuleb see viia juba siis, kui asjaomane tootmisettevõtte on füüsiliselt kasutusvalmis, sest EMASi hindamisel hinnatakse ka olemasoleva tootmisobjekti tegelikku vastavust asjaomastele nõuetele, mitte ainult selle eel koostatud dokumente. EMASi saab registreerida, kui on rakendatud keskkonnajuhtimissüsteemi etapid. Seetõttu on § 29 lõike 3 punkti 3 selgelt lisatud, et protsessid, millele EMAS taotletakse, on juba rakendatud ja toimivad. Toetust ei anta tegevusteks, mis on suunatud uute protsesside väljatöötamisele või tulevikus rakendatavate süsteemide arendamisele.

Punktis 10 sätestatakse, et § 29 lõike 4 punkt 12 tunnistatakse kehtetuks. Muudatus jõustub 01.01.2031, mis tähendab, et kuni selle ajani toetatakse jäätmehoolduse arendamist kohaliku omavalitsuse üksuses. Sätte kehtetuks muutmine nähakse ette juba praegu, et kohaliku omavalitsuse üksustel (KOV) oleks toetuse rakendamise perioodis selgus. Tähtaeg on seatud et jäätmeseaduse § 136¹³ järgi ja selle alusel on KOVidel jäätmereformi rakendamiseks aega viis aastat.

Punktiga 11 täiendatakse §-s 34 sätestatud (uus lõige 11) taotlusvooru teavituspõhiseid piiratud sihtrühma puhul, kui teave taotlusvooru kohta on sihtrühmale kättesaadavaks tehtud muul asjakohasel viisil, näiteks otsesuhtluses e-kirja teel konkreetse sihtrühmaga. Olenevalt taotlusvoorst võib olla tegemist olukorraga, kus võimalike taotlejate ja toetuse saajate ring on konkreetselt teada ning tõhusam ja kiirem kommunikatsiooniviis on abstraktse avalikkuse teavitamise asemel selle sihtrühma otseteavitamine. Lisaks võib see olla vajalik ka menetluse kiiruse ja ökonoomia huvides.

Punktiga 12 täpsustatakse § 39 lõikes 2 sätestatud hinnatava näitaja „projekti teostatavus“ omafinantseeringu suuruse arvestust. Valdkonnapõhistes hindamiskriteeriumites on täpsemalt lahti kirjutatud kohustuslikule omafinantseeringule lisanduva omafinantseeringu suurus, kuna selle alusel on võimalik taotlejaid eristada ja lisahindpunkte anda taotlejale, kes lisaks kohustuslikule omafinantseeringule ka ise projekti panustab. Määruses ei ole aga seni see nii selgelt sõnastatud ning see on tekitanud taotlejates vääriti mõistmist.

Punktiga 13 ühtlustatakse hinnatava näitaja „projekti keskkonnakaitseline mõju“ sisu atmosfääriõhu kaitse programmis selle toetatavate tegevustes 2025. aastal tehtud muudatustele (§ 39 lõike 4 punkt 2).

Punktiga 14 täiendatakse § 42 punkti 3. Selle kohaselt tuleb toetuse saajal eristada projekti abikõlblikke ja abikõlbmatuid kulusid, täiendusega välistatakse see kohustus ühikuhinna ja kindlasummalise makse alusel antava toetuse puhul. Kuna seda tüüpi toetuste puhul ei pea toetuse saaja projekti tegelikke kulusid tõendama, ei ole otstarbekas ka nõuda projektipõhise kuluarvestuse pidamist.

Paragrahv 2 sätestab jõustumisaja. Määrus jõustub üldises korras, erandiks on § 1 punkt 10, mis jõustub 1. jaanuaril 2031. Seda on põhjendatud punkti 10 selgitustes.

3. Mõjud

Sihtrühm: kõik taotlejad, eriti väikesemahuliste projektide, lihtsustatud kuluarvestusega (ühikuhinnaga toetus, kindlasummalise maksega toetus) projektide ning ringmajanduse ja atmosfääriõhu kaitse projektide elluviijad.

Muudatus: taotlusvooru täpsemate tingimuste selgus, lihtsustatud kulude tingimused; üldkulude osakaalu arvestamise täpsustamine; hindamiskriteeriumite täpsustamine.

Mõju: määruse sätete sõnastuste täpsustamine ja selgem sõnastamine senise tegevuse põhjal aitab vähendada projektide halduskoormust, hoides ära arusaamatusi; atmosfääriõhu kaitse programmi uue tegevuse lisamine määrusesse tugevdab välisõhu kvaliteedi seiret ning parandab õhukvaliteedi hindamise ruumilist ja ajalist detailsust, luues selleks rohkem rahastamisvõimalusi.

4. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa otseseid riigieelarvelisi lisakulusid ega eeldata sellest tulusid. Määruse rakendamiseks ei ole vaja teha lisatööd.

5. Määruse jõustumine

Kuna jäätmereformi rakendamiseks on KOVidel aega viis aastat, nähakse jäätmehoolduse arendamise toetusele ette piiratud kehtivusaeg. Täpse tähtaja väljatoomine aitab KOVidel planeerida alternatiivse korraldatud jäätmeveo õigeaegset rakendamist.

6. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu saadetakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Jäätmehoolduskeskusele, Lääne-Viru Jäätmekäitluskeskusele, Eesti Ringmajandusettevõtete Liidule, Eesti Keskkonnajuhtimise Assotsiatsioonile, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale.